

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Харченко І.І.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри державно-правових дисциплін та українознавства
Сумського національного аграрного університету
м. Суми, Україна*

Складний період в економіці України, загальні зміни, пов'язані з політичною ситуацією в країні, і, відповідно, глобалізація економічних і соціальних процесів зумовлюють появу нових вимог до організації освітньої системи. Зокрема, це стосується професійної підготовки майбутніх фахівців з економіки. Окрім формування економічного мислення перед сучасною освітою постає завдання підвищити кваліфікацію та майстерність спеціалістів з метою швидкої адаптації в непередбачуваних і мінливих умовах сьогодення. Не менш важливим є також удосконалення здібності ефективно розв'язувати проблемні ситуації.

Останнім часом питання про спеціальне навчання теорії і практики комунікації, мистецтва спілкування почали порушувати саме майбутні фахівці, які висувують вимогу підготовки їх до реального життя в комунікативно-мовленнєвому відношенні [2, с. 9], що зумовлює інтерес із боку методистів до предметів, орієнтованих на формування відповідних умінь, що співвідносяться із широким поняттям культури мови.

Формування професійної комунікації у майбутніх фахівців економічного профілю – це складний багатоаспектний процес, що залежить від комплексу педагогічних умов, які забезпечують реалізацію усіх її компонентів. Основою змісту процесу підготовки майбутніх економістів є логіка відбору змісту навчання в такій послідовності: від комунікативного аспекту (відбір тем і ситуацій спілкування) до лінгвістичного (відбір текстів і мовного інвентаря) і на завершення процесуального та психофізіологічного (відбір знань, умінь та

навичок, якими необхідно оволодіти для формування комунікативної компетенції) [3, с. 217].

Вагоме значення у формуванні професійної комунікації в майбутніх економістів має система комунікативних (знання про способи встановлення та підтримки контакту зі співрозмовником та стратегій мовленнєвої взаємодії; про різноманітність комунікативних прийомів та методів, їх вплив на комунікативну діяльність людей; про способи побудови логічного та послідовного висловлювання), лінгводидактичних (знання системи мови та її правил, стилів мовлення та їх ознак, мовного матеріалу, які передбачають успішний розвиток комунікативних знань та забезпечують формування готовності майбутнього економіста до професійно-мовленнєвої комунікації) та мовленнєвих (знання фонетичних та орфографічних особливостей мови, знання про правильне використання мови в певній ситуації спілкування, знання мовленнєвих стереотипів, які мовець використовує з метою моделювання комунікативної взаємодії) знань [4, с. 488].

Процес формування професійної комунікації передбачає наявність певного комунікативного простору, який є базовим поняттям для аналізу процесу спілкування. Комунікативний простір – це складне утворення, якому характерна певна система, а тому йому притаманні такі системні властивості, як цілісність (міра комунікативної рівноваги), структурність (обсяг, інтенсивність та складність взаємозв'язку між компонентами), автономія структурних компонентів (визначеність місця кожного компонента в системі комунікативного процесу, а також кількість можливих кроків вільного вибору, якими володіють суб'єкти комунікації у виборі засобів і способів передавання інформації та досягнення мети спілкування).

У майбутніх фахівців економічного профілю формування умінь і навичок професійної комунікації, уміння долати труднощі комунікативної взаємодії, уміння прогнозувати результат професійного діалогу відбувається у процесі активної участі їх у професійно-значущих ситуаціях спілкування. Навчальну комунікативну ситуацію характеризують як сукупність життєвих умов, що

спонукають до висловлення думок і використання при цьому мовного матеріалу. Виконуючи завдання запропонованої викладачем комунікативної ситуації, студент отримує можливість оптимально використовувати засвоєний мовний та мовленнєвий матеріал; набуває уміння встановлювати контакти та реагувати на поведінку співрозмовників; проявляє творчий підхід до пошуку шляхів виходу із неї. Результативність застосування методу моделювання комунікативних ситуацій для формування у майбутніх економістів умінь професійного спілкування забезпечується низкою таких мовленнєвих і немовленнєвих обставин, в умовах яких студенти повинні розв'язати засобами спілкування проблему, взятую із реального життя. Навчання в такому випадку розглядається як активна пізнавальна діяльність в ігровій формі, у процесі якої студенти під керівництвом викладача, будучи учасниками імітаційно-ігрової ситуації, проявляють ініціативу, самодіяльність і змагання, опановують професійні знання, вміння, навички, виробляють активну професійну позицію і творчий стиль діяльності.

З-поміж основних професійних якостей особистості фахівця, який, зокрема, працює з людьми, можна виділити уміння всебічно сприймати людину; уміння аналізувати власну поведінку; уміння управляти собою і контролювати себе у процесі спілкування тощо. Наявність усіх цих якостей у майбутнього економіста свідчить про зрілість його особистості, визначає ступінь професійної підготовки до виконання певних видів діяльності та спроможність ведення конструктивного професійного діалогу відповідно до соціокультурних умов та комунікативної ситуації.

Тому у процесі формування професійної комунікації у майбутніх фахівців з економіки можливо та педагогічно доцільно застосовувати такі засоби навчання [1, с. 21]:

- гейміфікація (gamification) освітнього, наукового та дослідницького процесу з використанням методів, характерних для комп'ютерних ігор, які застосовуються з урахуванням специфіки ігрового мислення в неігровому просторі. Такий підхід дає змогу забезпечити поетапне занурення студентів у

процес навчання, отримувати вимірюваний зворотний зв'язок, динамічно коригувати поведінку того, хто навчається;

- мультимедійні й інтерактивні технології для моделювання та прогнозування виучуваних процесів і явищ, експериментів (імітація на комп'ютері реального досліду або мисленнєвого експерименту (тренажери, телеприсутність, віртуальні лабораторії, віртуальна реальність, доповнена реальність тощо);

- соціальні медіа для спільного формування й використання колективного знання (соціальні мережі, блоги, теги, вікі-проекти, соціальні мультимедіа, соціальні пошукові системи та сервіси закладок, соціальні геоінформаційні системи, багатокористувацькі мережеві ігри, віртуальні світи тощо).

Отже, формування професійної комунікації майбутніх фахівців з економіки є важливим завданням освітнього процесу. Рівень сформованості комунікативної компетентності залежить від мети оволодіння мовою, інтересів і мотивації студентів, видів комунікативної діяльності, обраних ролей тощо. Комунікативна компетентність поєднує різні види компетенцій, опанування яких є необхідним для забезпечення ефективного процесу професійної комунікації.

Література:

1. Топузов М. О. Інформаційно-освітнє середовище навчальних закладів. *Актуально*. 2018. № 9—10 (825—826). С.17-25.
2. Иванова П.Ф. Искусство диалога, или беседы о риторике. Пермь: ЗУУНЦ, 1992. С. 9.
3. Ярошук І.Д. Підготовка майбутніх економістів до професійного спілкування у процесі вивчення гуманітарних дисциплін: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2010. 250 с.
4. Ярошук І.Д. Педагогічні умови формування готовності майбутніх економістів до професійного спілкування. *Педагогічний дискурс*. 2013. Випуск 14. С. 485-490.